

САНЪАТ

УДК 792

*Нилуфар Аҳмедова
(Тошкент, Ўзбекистон)*

ЭСТРАДА САНЪАТИДА КОНФЕРАНСЬЕ ОБРАЗИ

Аннотация. Мазкур мақолада замонавий эстрада санъатида конференсье образи ва унинг ўзига хос хусусиятлари ёритилган.

Калит сўзлар. Театр, эстрада, санъат, конференсье, актёр, сахна, ижрочилик маҳорати.

Аннотация. В данной статье раскрыт образ конференсье и его особенности на современном эстрадном искусстве.

Ключевые слова. Театр, эстрада, искусство, конференсье, актёр, сцена, исполнительское искусство

Summary. This article reveals the image of the entertainer and its features in modern pop art.

Keywords. Theater, stage, art, entertainer, actor, stage, performing art

Ўзбекистон Республикаси мустақилликка эришгандан буён жамиятимизда содир бўлаётган сиёсий иқтисодий ва маданий ўзгаришлар миллий санъатимизга ҳам ўз таъсирини кўрсатди. Мустақиллик, азалий халқчил қадриятларни тиклаш, меросимизни атрофлича ўрганиш ва ундан баҳраманд бўлиш учун катта имкониятларни яратди. Ўзбекистон маданияти ва санъатида мамлакат тарихи билан боғлиқ воқеа ва ҳодисалар бугунги кун нуқтаи назаридан мушоҳада этила бошланди. Мустақиллик ўзбек санъатига анъанавийлик, миллийлик шу билан бирга замонавий мавзуларда эркин ижод қилиш имкониятларини ҳада этди.

Мана шундай замонавий санъат турларидан бири бу эстрада санъати бўлиб, кўпжанрлилик ва индивидуаллик эстрада санъатининг асосий талабидир. Эстрада жамоатчилик ҳаётига жадаллик билан кириб борапти ва томошабин учун қадрли бўлган санъат турига айланиб қолапти.

Эстраданинг енгил идрок этилиш, оммабоплик, томошабоплик хусусиятлари унинг мазмундорлигига таъсир қилмайди. Бошқа санъатлар сингари эстрада ҳам ўз воситалари билан давр инъикосини акс эттиради ва маданият ривожига ўз хиссасини қўшади.

Кўпинча эстрада театрини “бир актёр театри” деб номлайдилар. Бунда бир актёр кўпгина қахрамонлар билан бирга сахнада кичик сюжетни ижро қилиш ҳуқуқини олади. Бунда эса актёр, биринчидан, юқоридаги ишни аъло даражада бажара олиши, иккинчидан, бу айнан бир актёрга мўлжалланган ва қиёфани тез ўзгартира олиши билан боғлиқ эстрада жанри эканлигини назарда тутиш зарур. Қиёфани ўзгартиришда актёр вазиятни тўла изохлаб ўтириши шарт эмас. Вазиятнинг аҳамияти бунда катта эмас, у актёрда рўй бераётган қиёфа ўзгаришини ҳаққоний эканлигини таъкидлаш, ҳаракатнинг ниҳоятда шартли бўлган белгиларини кўрсатиш учунгина мавжуд бўлади холос. Шу ўринда яна ёрдамчилар ҳам талаб қилинади.

Қиёфани ўзгартиришда кийимлар тез-тез ўзгартириб турилади, шунинг учун бу ерда эпчиллик ва чаққонлик, диққат ва эътибор, бир лаҳзада англаб олиш ва образга тез кира олиш хусусияти зарур бўлади. Эстрада актёри қиёфасини ўзгартириши – буфақат яхши тайёрланган техник трюкгина эмас, балки бу ноодатий шароитда кўпгина шахслар иштирок этаётган кичик спектаклдир.

Сахна образи – эстрада санъати томоша турлари орасида –жанр деб қабул қилинган. Концерт номерлари орасидаги боғловчи номерларни ҳам ўз номи бўлиши керак эди ва бу конференсьяни “маъруза” деб белгиланди.

Бу номерларни ижро этувчиларни эса – конференсье деб аташди. Конференсье – французча “маърузачи” маъносини англатиб, эстрадада эса сўз устаси тушунчасини беради. Унинг вазифаси концертлардаги номерларни бири-бирига мантиқан боғлаш, навбатдаги номер мазмунини ва унинг ижрочиси билан таништиришдир. Бу жараён албатта ҳазил-мутуйибага бой, комедия жанри талаблари даражасида бўлиши лозим, деб белгиланди.

Конферансье ҳар бир концерт мавзусидан келиб чиқиб, навбатдаги ўз чиқишини нимадан иборат бўлишини билиши учун, у албатта кейинги ижрочининг номери билан ва унинг ўзи билан таниш бўлиши керак. Касбнинг бу талаби конферансьега эстрада жанрларини яхши билишга ва уларнинг ижрочиларини имкониятларини ҳис қилишга мажбур қилган.

Эл орасида машҳур бўлган қўшиқ ёки рақсни, ё номерни бугунги кун билан боғлаш учун конферансье унинг ижрочиси тўғрисидаги сўнги маълумотларга эга бўлиши талаб қилинган.

Париж кабере ва кафеларида ижодкорлар мусобақаси ва мушоирасини бошқариш жараёнида шаклланган профессионал конферансьеларнинг илк забардаст авлодларидан кейинги ёш ижрочилар ўртак ола бошлади.

Бу йўналиш – концертни бошқариш XIX асрда шаклланиб XX асрда эстрада томошаларининг барча кўринишларига кириб келди. Чунки, ҳар қандай концерт бошқарувчига муҳтож. Энди концертларнинг тақдири фақат машҳур номерлар ижрочиларига эмас, балки – конферансье маҳоратига ҳам боғлиқ бўлиб қолди.

Конферансьелар маҳорати шу даражагача бордики: улар концерт жараёнидаги намоёиш қилинадиган ҳар қандай номерни ҳазил – мутоиба билан шарҳлай олди: ижрочини улуғлаб кутиб олиб олқишлар билан ҳурматини жойига қўйиб кузатиб қўйди. Булар касб талаби ва маданияти бўлса, ҳар қандай номердан озгина ижро қила билиш, машҳур ижрочига “тақлид” қилиш унинг маҳорати даражасини белгилай бошлади.

Шундай қилиб концерт давомида томошабин билан энг кўп учрашадиган конферансье бўлиб қолди. Чунки, қўшиқчи бир – икки номердан кейин бошқаси билан алмашади. Конферансье эса номерлар орасида ўз номерини ижро қилиб улгуради ва концертни бошқаради

Эстрада санъатида конферансьелар ўз услубларини яратаб ошладилар. Жумладан,

– концерт иштирокчиларини кўтаринки руҳда, бағри кенг мезбондай кутиб оладиган конферансье;

– ижтимоий ҳаётдаги камчиликларнинг – “тепасида” туриб завқ билан кула оладиганлари;

– камчиликларни билиб қолиб кўрқа-писа секин ошкор қиладиганлари;

– сахнага тўсатдан чиқиб қолиб “довдираб” шароитдан зўрға чиқиб кета оладиганлари;

– кам гапириб имо-ишоралар, пантомималар билан ҳамма нарсани тушунтириб берадиган усталар ўз маҳоратларини намойиш қилиб томошабиннинг севимли актёрларига айландилар.

Концертлардаги конференсьелик – бир кишилик, яъни якка бошқарувни, ёки икки кишини навбатма-навбат бошқарувини, баъзан икки кишини тенг чиқиб – диалогли бошқарувини таълаб қилади. Бу йўналишларда ҳам юқорида санаб ўтилган услублардан фойдаланишлар кузатилади. Жуфтликлар – икки эркак, ёки эркак ва аёл, икки аёл, баъзан икки эркак бир аёл, ёки икки аёл бир эркак бўлиб ҳам концертларни бошқаради. Бундай шакл концерт ёки тадбир мавзуси ва ғояси билан боғлиқ.

Эстрада санъатида конференсьеларнинг ўз услубига эга бўлиши ва ўзига хос образ ярата олиши бу томошанинг бадиий савиясини оширади ва томошабинларга кучли эстети таъсир кўрсатади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Станиславский К.С. Актёрнинг ўз устида ишлаши. Т.Хўжаев таржимаси. С.Мухамедов муҳаррирлигида. – Тошкент: Янги аср авлоди, 2010.
2. Сайфуллаев Б., Маматқосимов Ж. Актёрлик маҳорати. – Тошкент: Фан ва технология, 2012.